

① **สรุปผลการสัมมนาระดมความคิดเห็น
ระดับภาค 4 ภาค**

◎ **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

วันที่ 15–17 ธันวาคม 2548 ณ จังหวัดขอนแก่น

◎ **ภาคกลาง**

วันที่ 18–20 ธันวาคม 2548 ณ จังหวัดระยอง

◎ **ภาคเหนือ**

วันที่ 21–23 ธันวาคม 2548 ณ จังหวัดเชียงใหม่

◎ **ภาคใต้**

วันที่ 25–27 ธันวาคม 2548 ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สรุปผลการประชุมระดมความคิดเห็นระดับภาค เรื่องทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

1

ภาพรวมการระดมความคิดเห็นในการประชุมกลุ่มย่อย

1.1 ผู้เข้าร่วมประชุมในกลุ่มย่อย ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละภูมิภาคอยู่ระหว่าง 40 – 50 คน โดยภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผู้เข้าร่วมมากที่สุด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่นมีผู้เข้าร่วมกลุ่มย่อยน้อยที่สุด ผู้เข้าร่วมประชุมมาจากหลายกลุ่ม ได้แก่ ผู้แทนหน่วยราชการในพื้นที่และส่วนกลาง สมาชิกสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ และสื่อมวลชน โดยสัดส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน และนักวิชาการ ประมาณร้อยละ 40 – 60 ของผู้เข้าร่วมประชุมในแต่ละภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคใต้มีสัดส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนเข้าร่วมถึงร้อยละ 75

1.2 บรรยากาศโดยรวม ในทุกภาคมีบรรยากาศการประชุมดี มีการระดมความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ผู้เข้าร่วมประชุมจากจังหวัดต่าง ๆ ในแต่ละภาคมีความเห็นกันอย่างต่อเนื่องตลอดข้อเสนองานของ สศช. รวมทั้งมีความเห็นเพิ่มเติม โดยยกกรณีที่เป็นประสบการณ์ในท้องถิ่น และฝากความหวังให้กับ สศช. ในการที่จะเป็นหน่วยงานกลางในการพัฒนาที่มีความเป็นกลาง ยึดหลักวิชาการ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมยังแสดงความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และของท้องถิ่นของตนอีกด้วย โดยในการประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคมีรองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายสันติ บางอ้อ) เป็นประธานการประชุม และเจ้าหน้าที่ สศช. เป็นฝ่ายเลขานุการสรุปการประชุม

1.3 รูปแบบวิธีการประชุม ในการประชุมกลุ่มย่อย ประธานการประชุม คือ รองเลขาธิการฯ (นายสันติ บางอ้อ) ได้เริ่มต้นการประชุม โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันกับผู้เข้าร่วมประชุมถึงวัตถุประสงค์ของการประชุม เพื่อระดมความคิดเห็น คือให้ที่ประชุมพิจารณาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่จะให้ความสำคัญกับการเป็นเศรษฐกิจฐานความหลากหลายทางชีวภาพและบทบาทของภาคีต่าง ๆ ในการเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายในทุกประเด็นอย่างกว้างขวางและมีโอกาสอย่างทั่วถึง และมีการแจกแบบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในกรณีที่ผู้เข้าร่วมประชุมไม่ต้องการเสนอความเห็นในที่ประชุมหรือต้องการเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากที่ได้อภิปรายให้ความเห็นในที่ประชุมไปแล้ว ฝ่ายเลขานุการได้รวบรวมความเห็นจากการอภิปรายสรุปเป็นความเห็นของกลุ่มเพื่อนำเสนอในวันต่อไป โดยทางกลุ่มได้มีการเลือกผู้นำเสนอผลสรุปของกลุ่มจากผู้เข้าร่วมประชุมในกลุ่มย่อย

ข้อเสนอแนะทางการเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

2.1 กรอบแนวคิด

ที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมุ่งเสริมสร้างทุนทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แบบแผนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มาจากการขยายตัวของการผลิตและการบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดอย่างไม่มีขอบเขต ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้อย่างสิ้นเปลือง แนวทางดังกล่าวได้ลดทอนทุนทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานที่แท้จริงของการพัฒนา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแบบแผนการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มุ่งใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และใช้การตลาดเป็นตัวชี้้นำ มาสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพและความเป็นไปได้ของระบบนิเวศ โดยมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ซึ่งจะเป็นหนทางที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งสู่สังคมที่มีความสุข มีความมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้มีมาตรการตามแผนบริหารราชการแผ่นดินรองรับแล้ว ทั้งในด้านการสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากร การบริหารจัดการลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ และการควบคุมมลพิษ ดังนั้น ข้อเสนอแนะทางการเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงพิจารณา โดยคำนึงถึงการเชื่อมโยงและการสร้างความสมดุลระหว่าง 3 ทุน ให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ รวมทั้ง เมื่อพิจารณาจากผลกระทบจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาทั้ง 5 บริบท โดยวิเคราะห์ถึงโอกาสและข้อจำกัดต่างๆ แล้ว ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาในระยะต่อไป

2.2 ข้อเสนอยุทธศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิดดังกล่าว ได้ข้อสรุปว่าทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพจะเป็นทุนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ความหลากหลายทางชีวภาพหมายถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์ พันธุกรรม และระบบนิเวศที่มีอยู่ในทรัพยากรป่าไม้ ดิน ทรัพยากรชายฝั่ง ทั้งหมดเป็นฐานทรัพยากรที่เป็นจุดแข็งของประเทศไทย เป็นทุนที่มีมูลค่าสูงและหายากในโลก มีความเชื่อมโยงกับทุนทางสังคม เพราะเป็นที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน เป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิต ทั้งเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเป็นปัจจัยพื้นฐานการผลิตและการดำรงชีวิต รวมทั้งมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์การแข่งขันและการค้าระหว่างประเทศ

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 อาจเรียกว่า เศรษฐกิจบนพื้นฐานความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity Based Economy) โดยมีตัวอย่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องซึ่งจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างคุณค่า (Value Creations) ได้ เช่น อุตสาหกรรมและบริการด้านสุขภาพ การใช้สมุนไพรเพื่อผลิตยา เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การผลิตของชุมชนจากภูมิปัญญาและพืชพรรณท้องถิ่น รวมทั้งการผลิตพลังงานทดแทน เป็นต้น

2.3 แนวทางการพัฒนา

แนวทางที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความสมดุลยั่งยืน กระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม สามารถเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากร โดยการบริหารจัดการทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องให้ความสำคัญกับชุมชน สร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ตระหนักถึงศักยภาพของทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น สามารถดูแลรักษาทั้งทรัพยากรและภูมิปัญญา ให้สืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืน มีความรู้เท่าทันเพื่อสามารถปกป้องทรัพยากรและผลประโยชน์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสังเคราะห์ร่วมกันระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาศักยภาพในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งการกำหนดมาตรการที่จำเป็นเพื่อควบคุมกิจกรรมหรืออุตสาหกรรมที่สร้างมลพิษและส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

2.4 บทบาทภาคีการพัฒนา

การดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เป็นงานที่ต้องใช้เวลา บางส่วนอาจจะต้องอาศัยการดำเนินการที่ยาวนาน ช่วงแผนฯ 10 อาจเป็นช่วงที่เริ่มวางรากฐานที่สำคัญๆ โดยเฉพาะการร่วมกันกำหนดบทบาทให้ทุกภาคีมีส่วนร่วม ภาครัฐควรปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยการความสะอาด การพัฒนาองค์ความรู้ และกำหนดกติกาเพื่อสร้างความยุติธรรมระหว่างภาคการผลิตและชุมชน ภาคเอกชนจะมีบทบาทในการแปรรูปความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไปสู่นวัตกรรม รวมทั้งนำเอานวัตกรรมไปสู่ตลาด ภาควิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน จะมีส่วนสำคัญในการวิจัยและพัฒนา ให้การศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำหน้าที่ประสานเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจและชุมชน ภาคองค์กรชุมชนและประชาชน ต้องเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่ยั่งยืนของความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา สร้างความเข้มแข็งโดยการสร้างประชาคมและเครือข่ายในระดับพื้นที่

เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน การทำงานของภาคีการพัฒนาทั้งระบบจะต้องสอดคล้องกัน และมีความต่อเนื่อง หากกลไกทำงานแยกส่วนเหมือนในอดีตที่ผ่านมา โดยที่เป้าหมายการดำเนินการไม่สอดคล้องกัน จะนำไปสู่ความขัดแย้งของผลประโยชน์ และทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพจะเสื่อมโทรมสูญสิ้นไป หรือตกไปอยู่ในกรรมสิทธิ์ของทุนระหว่างประเทศในที่สุด

ผลการระดมความคิดเห็นเรื่องทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการระดมความคิดเห็นในเรื่องทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 นั้น ผู้เข้าร่วมสัมมนา ให้ความเห็น ยืนยันและสนับสนุนกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพตามที่ สศช. ได้นำเสนอ อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ ไม่ได้อภิปรายในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์กรอบแนวคิดดังกล่าวโดยตรง แต่ได้ย้มาถึงความสำคัญของการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ให้ความสำคัญในด้านบทบาทและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การรักษาสีงแวดล้อม และควบคุมมลพิษ ตลอดจนแนวทางการอนุรักษ์ที่ให้คนอยู่ร่วมและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางที่ทุกภาคส่วนมีความเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉพาะด้านของภาค รวมถึงข้อเสนอบทบาทภาคีการพัฒนา โดยสรุป ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาทุนทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

ที่ประชุมให้การสนับสนุนทิศทางการพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในเรื่องการดูแลรักษา อนุรักษ์ ปันฟู คุ่มครอง รวมทั้งการพัฒนาการใช้ประโยชน์ การพัฒนาระบบข้อมูล การศึกษาวิจัย และให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งยังมุ่งให้ผลักดันยุทธศาสตร์เฉพาะด้าน เช่น เกษตรอินทรีย์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งเป็นข้อเสนอที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนั้น ยังมีข้อเสนอเพิ่มเติม ดังนี้

(1) การอนุรักษ์ ปันฟู

» ให้ความสำคัญสำคัญกับการคุ้มครองพันธุ์กรรมท้องถิ่น แรงบันดาลใจ คุ่มครองแหล่งกำเนิด เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

» ส่งเสริมและสนับสนุนการจดสิทธิบัตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ กำหนดมาตรการและกลไกเพื่อให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

» สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

» ควบคุมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษและส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

(2) การพัฒนาและใช้ประโยชน์

» สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ใช้ความรู้สมัยใหม่เพื่อยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรม รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาวิจัยภาคประชาชนเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน โดยดำเนินการร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

» พัฒนาระบบข้อมูลและองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ที่อาศัยความร่วมมือจากท้องถิ่น แรงสำรวจ จัดทำบัญชีความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายฐานข้อมูลโดยให้มีการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง

» พัฒนาระบบบริหารจัดการโดยมีกลไกตรวจสอบดูแลการเข้าถึง การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ โดยกระจายอำนาจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมบริหารจัดการ

3.2 แนวทางการพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมเรื่องกรอบแนวคิดและกระบวนการพัฒนา การบริหารจัดการ และประเด็นปัญหาเฉพาะของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรายสาขา โดยสรุปประเด็นที่ได้รับความสนใจร่วมกันระหว่างภาคต่างๆ มีดังนี้

(1) กรอบแนวคิด

» การพัฒนาโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง รู้เท่าทัน และสามารถอยู่ร่วมกับโลกาภิวัตน์ โดยใช้วิถีไทย เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

» การพัฒนาโดยให้คนเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ พัฒนาและอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวม โดยยึดระบบนิเวศเป็นสำคัญ ไม่แยกส่วน

» การพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ กำหนดนโยบายการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพและเงื่อนไขของพื้นที่ สภาพภูมิศาสตร์ ศักยภาพและความสนใจของชุมชน ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือส่งเสริมอุตสาหกรรมประเภทที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของชุมชน การกำหนดจำนวนกิจกรรมหรือจำนวนคน เช่น นักท่องเที่ยว เป็นต้น มิให้เกินขีดความสามารถในการรองรับหรือศักยภาพในการบริหารจัดการของพื้นที่

(2) การบริหารจัดการ

» การพัฒนาระบบข้อมูล พัฒนาระบบข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ต้องมีเจ้าภาพในการรวบรวมฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องโดยความร่วมมือของชุมชน และเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับทุกภาคส่วน

» สิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนมีสิทธิในการบริหารจัดการและดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

» การบังคับใช้กฎหมาย ประชาสัมพันธ์กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย

» การสร้างระบบจิตใจทางสังคม โดยยกย่องให้กำลังใจชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(3) การสร้างจิตสำนึกและศักยภาพชุมชน

» สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ให้การศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน สร้างเครือข่ายร่วมกันระหว่างชุมชน และการเผยแพร่ตัวอย่างชุมชนเข้มแข็งเพื่อให้มีการเผยแพร่แนวทางสร้างศักยภาพของชุมชน

» การสร้างจิตสำนึก ให้มีกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจิตสำนึกต่อสาธารณะ แก่เยาวชน ชุมชน ปรับปรุงระบบการศึกษาให้คนรู้จักคิดตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดกระแสการบริโภคนิยมรวมทั้งการพัฒนาบุคลากรและกำลังคนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วรรณคดีเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านสื่อทุกประเภทอย่างต่อเนื่อง

(4) การพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรายสาขา ได้แก่

- การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ โดยปรับปรุงระบบกักเก็บน้ำ ให้ใช้ได้ตลอดปี ปลูกพืชให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำต้นทุน รักษาคุณภาพน้ำ และเน้นการมีส่วนร่วม
- การบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพดิน และที่ดิน โดย กระจ่ายการถือครอง การออกเอกสารสิทธิที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและทุกฝ่ายยอมรับ ใช้ประโยชน์ ที่ดินให้ตรงกับสมรรถนะของพื้นที่ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน เชื่อมโยงเกษตรเคมีกับเกษตร อินทรีย์เป็นเกษตรเพื่อสุขภาพ
- การบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ ค้ำครองพื้นที่ ป่าที่เหลือ สร้างความชัดเจนในการกำหนดเขตพื้นที่ รวมทั้งมาตรการ "คนอยู่ร่วมกับป่า"
- มาตรการกลั่นกรองและเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมมลพิษ ทั้ง จากกากของเสียอันตราย ตั้งแต่ขั้นของการเก็บรวบรวม ขนย้าย จนถึงการจัดกาก การใช้สารเคมี ในภาคอุตสาหกรรมและเกษตร รวมทั้งการควบคุมมลพิษ ณ แหล่งกำเนิด
- กำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพของประชาชน จากมลพิษที่สำคัญ โดยให้มีกลไกการจับเก็บ บันทึก รวบรวม และรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบและ ต่อเนื่อง
- ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่สะอาดในกระบวนการ ผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม

4

บทบาทภาคีการพัฒนา

ที่ประชุมเห็นว่า ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสินทรัพย์ของประเทศชาติ ทุกคน เป็นเจ้าของร่วมกันและมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษา ดังนั้นภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนต้องร่วมมือ ประสานงานเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่และเป็นประโยชน์อย่างยั่งยืน ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องอาจต้องปรับบทบาทโดยเฉพาะภาครัฐ และควรกระจายอำนาจการบริหารจัดการให้ กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยใช้กลไกและการเข้าถึงฐานข้อมูลที่เป็นจริงและถูกต้องเป็นเครื่องมือในการ บริหารจัดการโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

4.1 ภาครัฐ ให้ปรับบทบาทจากผู้ควบคุม สั่งการ มาเป็นผู้ประสานงานและสนับสนุนให้ ภาคส่วนต่างๆ มีบทบาทมากขึ้น บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง รวมทั้งสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ ด้วยตนเอง

4.2 ภาคธุรกิจเอกชน ต้องมีการทำธุรกิจโดยคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการ สร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพด้านนวัตกรรมและการตลาด และสนับสนุน การเงินแก่ชุมชนในการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

4.3 องค์กรพัฒนาเอกชน/ภาควิชาการ เป็นพี่เลี้ยงในการสร้างองค์ความรู้และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมวิจัยและพัฒนา กับชุมชน และร่วมตรวจสอบการบริหารจัดการภาครัฐ

4.4 ประชาชน/ชุมชน สสำรวจปรับปรุงตนเองให้มีจิตสำนึก ร่วมในการวิจัยพัฒนา จัดทำฐานข้อมูล เรียนรู้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่เพิ่มพูนความรู้เดิม รวมถึงทำความเข้าใจเรื่องสิทธิชุมชน เสริมสร้างบทบาทผู้นำชุมชน เข้าร่วมบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น และร่วมตรวจสอบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ

4.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างองค์ความรู้ เพิ่มบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

4.6 ภาคการเมือง ต้องสนับสนุนการกระจายผลประโยชน์ที่โปร่งใส ไม่ใช่อิทธิพลแทรกแซง สนับสนุนการนำแผนพัฒนาฯ ไปใช้ในแนวทางที่โปร่งใสอย่างจริงจัง

4.7 สื่อมวลชน ควรผลิตสื่อที่สร้างสรรค์ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5

ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจเพิ่มเติม

เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ แสดงความเห็นถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขไว้อย่างกว้างๆ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาในหลายประเด็นยังขาดความชัดเจน เรื่องที่ควรได้รับการเสนอแนะแนวทางดำเนินการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพิ่มเติมประกอบด้วย

5.1 การกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความหลากหลายทางชีวภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ เพื่อนำแนวคิดเรื่องความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน มาสร้างแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม กำหนดขอบเขต เงื่อนไข และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดเอกภาพและความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่าย

5.2 การจัดทำแผนที่นำทาง (Road Map) เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ กำหนดเป้าหมาย ระยะเวลา ขั้นตอน ลำดับความสำคัญ และความเชื่อมโยงกับปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก

5.3 แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม และการพัฒนาห่วงโซ่การผลิตของสินค้าและบริการ จากฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ เช่น สมุนไพร บริการด้านสุขภาพ พันธุกรรมพืชและสัตว์ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นต้น

5.4 การควบคุมมลพิษที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งต้องให้ความสำคัญมาตรการป้องกัน เช่น การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง รวมทั้งการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังระดับชุมชน หรือระดับหน่วยงาน เช่น การกำหนดตัวชี้วัดผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อสุขภาพของประชาชน เป็นต้น

**5.5 การกำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของ
ทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละลุ่มน้ำ** เช่น การกำหนดประเภทอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับ
ศักยภาพและปริมาณน้ำที่มีอยู่

